

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
MINTAQAVIY BO‘LIMI
XORAZM MA’MUN AKADEMIYASI**

XORAZM MA’MUN AKADEMIYASI AXBOROTNOMASI

Axborotnoma OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrdagi 223/4-son qarori bilan biologiya, qishloq xo‘jaligi, tarix, iqtisodiyot, filologiya va arxitektura fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

**2024-5/4
Xorazm Ma’mun akademiyasi axborotnomasi
2006 yildan boshlab chop qilinadi**

Xiva-2024

Pirnazarova N.Ch., Haydarova K.D. Semantic analysis of some jewelry lexemes done by researchers	296
Polvannazirova S.X., Maxmudov R.B. Ingliz tilidan o'zbek tili leksikasiga kirib kelgan neo'o'zlashmalarning muhtasar tahlili	299
Qaxxorova H.Z. Koreys va o'zbek tilida gap bo'laklarining ifodalanishi	302
Qodirova X.M., Ilhomboyeva M.U. Tohir Malikning "Shaytanat" asaridagi ayrim laqablar tahlili	306
Qodirova X.M., Bardiyeva G.U. "Ajdarining tovbasi" hikoyasidagi ayrim mavhum otlarining lingvokulturologik xususiyatlari	307
Qosimova N.F. Konseptual va lingvistik asimmetriyaning tarjimaga ta'siri	309
Qosimova N.F. Tarjimada asliyatni qabul qilishning kognitiv jarayonlari xususida	311
Qurbanova K.R. XX asr boshlari Xiva adabiy muhitining o'ziga xos xususiyatlari	313
Qurbonova G.S. Adabiyot olamida insoniyat olami tasviri	315
Qurbonova M.A., Shodiyeva A.A. Jahon tilshunosligida okkazionalizm masalasi	319
Qurbonova N.R., Anvarova U.J. Uilyam Uordsvortning "I wandered lonely as a cloud" she'rida tabiat tasvirining namoyon bo'lishi	321
Rahimova M.Q. Ekolingvistika tilshunoslikning tarmog'i sifatida paydo bo'lishi va evolyutsiyasi	323
Rahmatov Y. O'zbek xalq maqollarining qadimiy ildizlari	325
Raimov L.A. Some linguistic and psycholinguistic features of advertising texts	328
Raimova N.B. Sociolinguistic features of literary translation	330
Rajabova N.H. O'roz Haydarning leksik birliklardan foydalanish mahorati	333
Rakhimova Sh. Questions-in-the-narrative as the fragmentary storytelling technique in "Transatlantic" by Colum McCann	337
Rakhmatova M.M. Scalar implicature in non-fiction travel writings about Central Asia	339
Rasulmuhamedova D.Z., Kuchkarova M. Creative way of the great adib Alp Jamal	341
Raxmatova X.N. Bugungi kunda zid ma'noli so'zlar o'quv lug'ati tuzishning lingvistik asoslari	343
Roziqova G.Z., Toshmatova M.M. Ingliz va o'zbek tillarida maza-ta'm semasini ifodalovchi leksemalar	345
Ro'zmetova S. Ertaklarda mevdadan tug'ilish motivi ko'rinishlari	347
Ro'zmetov H.Q., Vapayeva Sh.U. Fransuz tilida atoqli otlarning stilistik ro'li	351
Safarmaxmatova Z.N. Bosma media olamida tilning ekspressivlik tendensiyalari	355
Safarova I. Yuridik matn va terminlarni tarjima qilishda madaniy omillarning ta'siri xususida	357
Salayeva Q., Bahodirova F. Ingliz va o'zbek tillari internet diskursi	360
Saidnazarov T.N. Challenges and Opportunities of Machine Translation in Cross-Cultural Communication: A Critical Analysis	362
Saidniyozova Sh., Sobirova N. Qahramonlik va mardlikni ulug'lovchi ingliz va o'zbek maqollarining o'zaro o'xshash va farqli jihatlari	366
Sayidov Sh.X. Social group's language in sociolinguistics	368
Saparboyeva G., Sattibayeva S.J. So'zlar semantik sathida ko'p ma'nolik hodisasi	370
Sarbarova D.N. She'riy matnlarda qo'llanilgan deytik birliklarning o'ziga xos xususiyatlari	372
Sarvarova G.I., Khatamova V.Sh. Communicative-pragmatic features of speech etiquette in different linguocultures: based on the material of russian and english languages	375
Sharipova N. The comparative analyses of semantic and linguoculturological aspects in english, german, russian and uzbek proverbs	377
Sherqulova M.X. Reklama diskursi xususiyatlari va undagi manipulatsiya texnikalari	379
Shimanskaya D.B. Multiculturalism in modern english literature	383
Shukurova N.Sh. Linguoculturological classification of information - analytical terms of journalism genres in the english and uzbek languages	386
Siddiqova N.A. Aforizmlarning lingvistik mohiyati	389
Soybnazarov N.M. Dreiser's "An american tragedy": a critical study	391
Sulaymonova O'.U. Nutqdagi manipulyatsiyaning pragmatik tabiati	393
Sultanova M.R. Types of information in the semiotic order	396
Suvanov H.N. Yosh o'zbek nasrida milliy kolorit an'ana bo'lib kelmoqda	398
Toirova U.S. It zoosemizmi "Bahouddinning iti" hikoyasida	400
Toshboyev B.E. Tilning millat hayotidagi o'rni	402
Toshpo'latova M.I., Sayidov Sh. The fascinating world of sociolinguistics	404
Toirova U.S. Bo'ri talqini "ena bo'ri" hikoyasida	407
Turdaliyeva D.A. Linguistic study of godonyms in english and uzbek	408
Umrzaqov I.I. Uilyam Folkner asarlarida badiiy zamon va makon poetikasi	410
Umurova G.Kh. Contemporary women's prose and psychological issues in russian literature	413
Uralova N.A. "Sut" gastronomik frazeologizmining tasnifi	416
Uralova O.P. Ingliz va o'zbek tillarida zooleksemali maqollarning ekvivalentlik xususiyatlari	418
Vositov V.A. Ingliz tilining yangi rivojlanish davrida so'z o'zlashishi jarayoni	420
Xakimova M.D. She'riyatda obraz va obrazlilik	423
Xalikova D.Ya. Nominativ birliklarda predikativ munosabatning aktuallashishi haqida	425
Xalilova M.I. "Ayol" konsepti bilan bog'liq lingvokulturologik yondashuvlar	427
Xamidova S.N. Grammatik modallik kategoriya sifatida	430
Xamrakulova F.A. Matnlarning tizimli semantik tahlili	432
Xoldorova Sh.A. Ijtimoiy tarmoq muloqotida verbal va nonverbal vositalarning ifodalanishi	434

BO'RI TALQINI “ENA BO'RI” HIKOYASIDA
U.S.Toirova, o'qituvchi, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

Annotasiya. Maqolada bo'ri zoosemizmi sarmazmunligi bilan ajralib turadi. Unda bo'ri ma'nolari xilma-xil talqinlarda namoyon bo'lib keladi. Bo'ri zoosemasi orqali yozuvchi ena bo'rining onaga yaqinligi, onalik hissining hech bir jonzotga teng kela olmasligi, inson bolasi bo'lsada uni qutqarib qoluvchi sifatida tasvirlangan. Ena bo'ri mehri va uvvos tortishi inson bolasi uchun xavfdan ogohlantiruvchi vosita bo'lib xizmat qildi.

Kalit so'zlar: Zoosemizm, jondor, ena bo'ri, instinct, jonzot.

Аннотация. В статье волчий зоосемизм отличается своим содержанием. У волка значения проявляются в разных интерпретациях. Через зоосему волка писатель описывает близость волка к матери, чувство материнства, с которым не может сравниться ни одно другое существо, и описывается как то, что сводит с ума человеческого ребенка. Любовь и ласка волчицы служили предостережением для человеческого ребенка

Ключевые слова: Зоосемизм, животное, волк, инстинкт, существо.

Abstract. In the article, wolf zoosemy distinguished by its content. Wolf meaning appear in different interpretations. Through the zoosemy of the wolf, the writer describes the closeness of the wolf to the mother, the feeling of motherhood that cannot be equaled by any other creature, and it is described the wolf try to save human child. Wolf's love and wolf served as a warning tool for the human child.

Key words: Zoosemy, connotation, symbol, faith, honesty

Zoosemiya nazariyasi J.Lakoff va M.Turner tomonidan *Achilles is a lion* misoli yordamida sharhlanib, Axilles metaforasi orqali birinchi navbatda inson jasorati sherga o'xshatilsa, ikkinchi holatda hayvon instinktiga asoslangan inson xarakteri talqin qilinadi[1]. Sherlar instinktiv xulq-atvorining jasorat sifatida qabul qilishini, ushbu xususiyatni Axillesga nisbatan ishlatilishi, sher va uning “jasorati” o'rtasidagi munosabatni Axilles va uning jasorati o'rtasidagi munosabatga yo'naltirilishi bir-biriga bevosita bog'liq.

O.V.Rayevskaya zoosemizmni hayvon laqabi sifatida ta'riflab, hayvon nomlari ko'pincha inson xususiyatlarini belgilash uchun ishlatiladi[2], degan munosabat bildiradi. Z.Koveksesning so'zlariga ko'ra, inson xatti-harakatlarining aksariyati, aslida hayvonlarning xatti-harakati nuqtai nazaridan metaforik tarzda tushunilganga o'xshaydi.

Nazar Eshonqul asarlarida inson qalbini keng qamrovli faylasufning nigohi bilan chuqur tadqiq etadi, uning holatlarini bamaylixtir hikoya qiladi. Shaxsiy butunlik, shaxsiyat va adabiy vijdon masalasi yozuvchi ijodiy pozitsiyasida birlamchi ahamiyat kasb etadi. Uning qahramoni ozodlik uchun ochiq tashviqot yurgizmaydi, kurashga chorlamaydi, aksincha, fikriy uyg'oqlikka chaqiradi.[3]

Bo'ri zoosemizmining o'zbek millati va madaniyatida turli xil mazmunlari mavjud. Ayniqsa inilik, birodarlik, kuchlilik kabi talqinlarda ishlatilgan. Biroq bu hikoyadagi bo'ri boshqa semalardan ancha farq qiladi va quyidagi keltirilgan parchalarda xilma xil ma'nola'ni ko'rib chiqamiz.

Эна бўри аёлнинг некбинлигини сезганидек, Сарагул ҳам чўнқайган жониворнинг келишган келбатиға, салқитиб қизғини кўксига, дам ўтдек чўгланиб, дам маъюс тортиб турган кўзларига синчков боқаркан, унинг бу ҳудудға бегона, сизинди эканини дарров илғади ва кўнглида жондорға нисбатан ҳамдардлик ҳисси чечак отиб, ҳа-а, ётликдан ёмони йўқ – кўринган қорадан ҳадик тортиб, доим жонинг ҳалакда юради, дея ўйлади. Айни шу пайт, гўё аёлниг кўнглидан нелар кечаётганини уққандай, йиртқич, беихтиёр тарзда, секин нола тортди – гинғинди[4].

Ayolning ena bo'riga bo'lgan achinish hissi uni bu hududga begona ekanligidan kelib chiqdi. Ena bo'ri o'zini bu joyda begonalardek tutayotganini ayol ko'ngli bilan his qilardi. U jondor deb atalmish bo'riga rahm ko'zi bilan boqar ekan, uning xavf-xatarligi va doimo hadikda bo'lgani haqida qayg'urar, unga nisbatan boshqacha mehribonchilikni tuydi. Biroq ena bo'riga qaraganida uning dardlarini his qilganida, bo'ri ham ayolning nimani taxmin qilib o'ylaganini payqab, sekin nola tortgani bo'ri zoosemizming ichki tuyg'uni his qilishidan darak beradi.

Агар Эна бўри ҳушёр турмаса, нодон жуфти ўртадаги омонат чизиққа – одатда, инсон ақли ва жониворлар фаҳм-фаросати туфайли юзага келадиган муҳим “битим”га даҳл қилиб, яйлов эгалари мол-ҳолига қотиниши, пировардида, Чори чўпонни ўзларига қарши қилиб қўйиши мумкин эди. Бу – болалари тақдирига ниҳоятда масъул бўлган Эна бўри учун фожеадан бўлак нарса эмасди[4].

Keltirilgan asliyatda ena bo'ri hushyor bol'sagina uning oilasiga zarar yekmasligi, mabodo kelayotgan xatardan ogoh bo'lmasa, yaylov egalari insonlar ularga qarshi chiqib butun oila vakillariga va

farzandlarining taqdiriga kata fojiani keltirishi tabiiy edi. Bo'ri semasi oilasi uchun xavf xatarni oldini oluvchi va farzandlari taqdirini o'ylovchi zot sifatida tasvirlangan.

Эна бўри калтакни ҳидлаб-ҳидлаб, аёлни йўқлаб-йўқлаб, кўкка боқиб-кўкка боқиб ув тортди. Эна бўри арча шохлари орасида “гингиш” ётган болага қараб қўйиб-қараб қўйиб, осмонга тумишқ чўзиб-тумишқ чўзиб ув тортди[4].

Ena bo'riining ayolga yaqinligi tufayli, uning farzandi xatarda bo'lganida, ena bo'ri osmonga qarab uv tortdi. Bo'riining uv tortishi uning uchun xavf xatardan darakberuvchi vosita hisoblanadi. Bola daraxt shoxasi orasiga kirib qolganida, uning yiqilishidan ko'ngli og'rib, onalik mehri uyg'onib, unga yordam bergisi keldi. Biroq qo'lidan hech ish kelmasligini sezgach, tinmay osmonu falakka uv tortib ayolni bu xavfdan ogoh etishni xohlardi. Bo'riining mehr-muhabbati, onalik tuyg'usi inson farzandini xavfdan qutqardi.

Demak Normurod Norqobilovning Ena bo'ri hikoyasida bo'ri talqini boshqa asarlaridan serqirraligi va g'aroyibliigi bilan tubdan farqlanadi. Unda xalq madaniyati va mentaliteti bilan bog'liq holatlarda inson va hayvonning bir-biriga yaqinligi alohida e'tirof etilgan. Uning bo'ri obrazidagi aynan Ena bo'ri obrazi ona bo'ri misolida ifodalangan ekan, ayol, ona mehri, instinkti u xoh hayvon bo'lsin, xoh inson bu tuyg'uni begonaligi bilinmasligi haqida ta'kidlaydi. Bo'ri zoosemsida onalik hissi, yaqinlik rishtasi, xavf xatardan ogoh etuvchi ma'nolar ham o'z ifodasini aks ettirgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Kiełtyka, R. and G.A. Kleparski. "The ups and downs of the Great Chain of Being: The case of canine zoosemy in the history of English". –Slovakia: SKASE Journal of Theoretical Linguistics 2, 2005. –22 s.
2. Grzaśko, A. On Zoosemy, Foodsemy and Plantosemy: A Cognitive Approach to Selected Terms of Endearment. - Rzeszów, Studia Anglica Resoviensia, 2017. pp.29-43
3. <https://kh-davron.uz/kutubxona/uzbek/normurod-norqobilov-ena-bori-qissa.html>
4. <https://oyina.uz/uz/article/888>
5. Toirova Umida Sobirovna. (2023). The description of lion zoosemy in Uzbek's novels. American Journal of Research in Humanities and Social Sciences, 11, 36–45.
6. Toirova, U. (2021). Maqollarda Zoosemizmlarning ingliz va o'zbek tillaridagi talqini. Центр научных публикаций (buxdu.Uz), 1(1).

UDC 808.3

LINGUISTIC STUDY OF GODONYMS IN ENGLISH AND UZBEK

D.A. Turdaliyeva, teacher, Uzbekistan State University of World Languages, Tashkent

Annotatsiya. Ushbu maqolada godonim, ya'ni ko'cha nomlarining nomlanishi, xususan, Ingliz va o'zbek tillaridagi godonimlarning lingvistik jihatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: onomastika, toponim, godonim – ko'cha nomlari, lingvistik tadqiqot, madaniy ob'ekt.

Аннотация. В этой статье рассматриваются лингвистические аспекты гононимов, то есть названий улиц, в частности гононимов на английском и узбекском языках.

Ключевые слова: ономастика, топоним, гононим – названия улиц, лингвистическое исследование, культурный объект.

Abstract. This article covers the godonym, the naming of street names, specifically the linguistic aspects of godonyms in English and Uzbek.

Keywords: onomastics, toponym, godonym – street names, linguistic research, cultural object.

In recent decades, the problem of studying Uzbek onomastics has been experiencing a new rise in Uzbek linguistics. Toponymy acquires special relevance and significance from the point of view of the history and culture of peoples, since it is firmly connected with the consciousness of a particular ethnic group, determined by its picture of the world, reflects the way of life, way of life, mentality and value orientations of the person who exists in this space.

It seems important to show that the names of the place of objects are based on the inner richness of mental space. The names of address objects that arose in different historical periods have specific principles of education, which demonstrates their autonomy. Address objects (streets, alleys, avenues, boulevards, highways) they make up a peculiar and complex system. For the names of this group, it is currently customary to use the term urbanonym, which is defined as a type of toponym, the proper name of any inner-city topographic object. Godonyms, being a kind of urbanonyms and part of the toponymic space, are peculiar linguistic and cultural signs that contain not only linguistic, but also cultural and historical information.

Recent social changes in the region necessitate a comprehensive description of the linguistic status of names, in determining their meaning as a fact of culture, as well as in considering the lexico-semantic and word-formation features that are characteristic of this subsystem.